

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Backman, Jussi; Hacklin, Saara; Hotanen, Juho

Title: Jeps, aloitellaan

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Backman, J., Hacklin, S., & Hotanen, J. (2017). Jeps, aloitellaan. In J. Backman, S. Hacklin, & J. Hotanen (Eds.), *Ajattelun aloittelija : Juha Himangan 50-vuotisjuhlakirja* (pp. 5-7). Juha Himangan oppilaat ja ystävät.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

AJATTELUN ALOITTELIJA

JUHA HIMANGAN
50-VUOTISJUHLAKOKOELMA

Jussi Backman, Saara Hacklin & Juho Hotanen (toim.)

AJATTELUN ALOITTELIJA

Juha Himangan 50-vuotisjuhlakokoelma

19.2.2017

Toimittaneet

Jussi Backman, Saara Hacklin & Juho Hotanen

Helsinki 2017

Kuvat: Tatu Gustafsson, Jari Jula, Juho Hotanen, Eero Salmenkivi,
Wikimedia Commons.

Ulkoasu: Ari Korhonen.

Kustantaja: Juha Himangan oppilaat ja ystävät.

Copyright: Kirjoittajat ja taiteilijat.

Kannen kuva: Jari Jula, *Husserl edestä*, akvarelli, (28 x 19 cm), 2016.

ISBN 978-952-93-8391-7 (nid.)

ISBN 978-952-93-8392-4 (PDF)

Helsinki 2017

Unigrafia

JEPS, ALOITELLAAN

Jussi Backman, Saara Hacklin & Juho Hotanen

Parsittu sukka on parempi kuin rikkinäinen sukka, mutta itsetietoisuuden laita ei ole samoin. (Hegel 1970, 558.)

Millä oikeudella kutsumme puoli vuosisataa täyttävää filosofia ja pitkän linjan akateemista ammattilaista *ajattelun aloittelijaksi*?

Filosofian opettaminen on paradoksaalista: filosofia tuntuu määritelmällisesti olevan jotain, jota ei *voi* opettaa. Samantapainen ristiriita sisältyy myös taiteeseen. Voiko taiteilijaksi tai filosofiksi opiskella? Jacques Derrida (1990, 511–524) on kirjoittanut filosofian suhteesta kouluun ja yliopistoon. Suhdetta tuntuu leimaavan ratkeamaton jännite. Filosofia ei asetu palvelemaan mitään ulkoista päämäärää, vaikka samaan aikaan sen olemassaolo auttaa meitä ymmärtämään selvemmin omaa aikaamme. Filosofia ei rajaudu mihinkään tiettyyn oppiaineeseen ja silti sen elinehto on oma itsenäinen aineensa. Ja vaikka filosofiaa olisikin mahdoton opettaa, se tarvitsee opettajan.

Juha Himangan vuosituhatosen vaihteessa pitämät proseminaarit ja luentokurssit ovat lunastaneet ansaitun paikkansa suomalaisen filosofian klassikkojen kabinetissa. Ne, joilla on allekirjoittaneiden tavoin ollut kunnia päästä osalliseksi Jussin yli kaksi vuosikymmentä jatkuneesta opetustyöstä, muistavat herkästi tutut sanat, joilla opetuskertaa usein lähdettiin virittelemään: *jeps, aloitellaan*. Aloittelu ei jäänyt pelkäksi retoriseksi avaustekniikaksi, vaan luennot olivat todella alusta loppuun jatkuvaa aloittelua. Mitään jo saavutettua tietoa tai lukkoon lyötyjä itsestäänselvyksiä ei tyypillisesti oletettu – Jussin tapana oli korostaa luentosarjojensa alussa, ettei hän oleta kuulijoiden tietävän mitään fenomenologiasta, tai filosofiasta tai oikeastaan mistään muustakaan. Sokrateen tai Jacques Rancièren kuvaaman Joseph Jacotot'n esikuvia noudattaen hän itse toimi ”tietämättömän

opettajan” roolissa, etsijänä, kokeilijana ja provokaattorina. Tällä hän tavoitteli fenomenologisen menetelmän ydintä: Jussin tulkinna fenomenologisesta reduktiosta ymmärsi sen antiikin skeptikkojen hengessä dogmaattiset tietoväitteet sivuuttavana ajattelun loikkana, joka kääntyy katsomaan, miten todellisuus lähtökohtaisesti todellistuu, rakentuu todelliseksi ja tiedettäväksi, ennen kuin voimme alkaa muodostaa siitä tietoa. Tässä mielessä fenomenologia oli Jussille jatkuvaa alusta aloittamista ja Edmund Husserl filosofina ikuinen aloittaja.

Jussin käsitys oppimisesta kytkeytyy läheisesti G. W. F. Hegelin kokemuksen käsitteeseen: oppiminen on kokemista ja kokeminen epäonnistumista, oman tiedollisen mukavuusalueen rajoihin ja sen katvealueisiin törmäämistä ja tämän puutteellisuuden vaikutuksesta kehittymistä. Toista Hegelin kielikuvaa käyttäen: ajattelua, kuten uimistakaan, ei voi oppia kuivalla maalla, heittäytymättä ajattelun hyiseen veteen ja kurimukseen, jolloin ajattelun aiheena oleva todellisuus vasta saa tilaisuuden iskeä meitä vasten kasvoja. Myös opettajan tehtäviin kuuluu riskinotto ja epäonnistuminen – Jussin opetuksellisena strategiana oli hänen omien sanojensa mukaan pyrkiä nolaamaan itsensä aina opetuksen alussa. Epäonnistuminen tekee opettajan lähestyttävämmäksi, itsekin inhimilliseksi oppijaksi, ja on siksi myös kiinnostavampaa kuin virheetön suoritus.

Jussin pyrkimys opettaa ajattelun ankaruutta epäonnistumiselle alttiin aloittelijan roolissa kertoo omalla tavallaan filosofian opettamisen paradoksista. Miten opettaa jotain, jota ei voi opettaa? Tämä julkaisu kokoaa yhteen muutamia Jussin ystävien ja oppilaiden kirjoituksia. Teksteistä löytää monia eläviä jälkiä Jussin työstä, mahdotoman opettamisesta, ja myös tämän alati aloittelevan opetuksen alullepanemista erilaisista oppimisen prosesseista.

Onnea 50 vuotta täyttävälle Jussille 19.2.2017!

VIITTEET

Derrida, Jacques (1990) *Du droit à la philosophie*. Paris: Galilée.

Hegel, G. W. F. (1970) *Werke, 2: Jenaer Schriften 1801–1807*. Herausgegeben von Eva Moldenhauer & Karl Markus Michel. Frankfurt am Main: Suhrkamp.